

ASSIGNATURA: Ergonomia

DEPARTAMENT: Odontoestomatologia

PROFESSORAT: Dr. Vicente Lozano de Luaces (titular) i Dr. Xavier Costa Codina (associat)

CRÈDITS: 6

TIPUS: obligatòria

CICLE: primer

CURS: segon

SEMESTRE: segon

HORARI: dilluns i dijous, d'11 a 12 h

AULA: 202

OBJECTIUS GENERALS

- Conèixer els riscos de les malalties professionals.
- Estar en condicions d'efectuar una esterilització i un maneig de l'asèpsia correcte en els tractaments odontològics.
- Estar en condicions de desenvolupar un sistema de fitxes, de registres i d'administració adequat, en un consultori dental.
- Conèixer els principis bàsics de disseny ergonòmic d'un gabinet dental, de la unitat dental, així com de les sales complementàries de suport.
- Conèixer les mesures necessàries per prevenir accidents i els requisits personals que s'han de complir.
- Disposar dels coneixements elementals a l'hora de seleccionar el personal auxiliar.
- Estar en condicions de treballar en equip.

- Desenvolupar les habilitats i els hàbits per mantenir les postures ergonòmiques i treballar a quatre mans. Saber fer l'odontologia operatòria a dues mans.
- Conèixer la base de la relació pacient-odontòleg i els mètodes psicològics elementals per reduir la tensió psíquica.
- Saber col·locar correctament el material necessari per als diferents tipus d'intervencions odontològiques a les safates destinades a aquesta finalitat.
- Estar capacitat per saber fer un control de qualitat en l'especialitat.

PROGRAMA TEÒRIC

Tema 1. Introducció. Definició. Necessitat. Antecedents històrics. Objectius. Planificació de l'assignatura.

Tema 2. Disseny del consultori dental. Disseny del gabinet dental. Requisits bàsics. Normatives nacionals i internacionals.

Tema 3. Medi ambient en el consultori dental. Àrees de treball. Conceptes generals d'il·luminació, d'insonorització i de colorimetria. Terres i parets. Distribució del mobiliari. Tipus de sala operatòria: oberta, tancada i intermèdia. Sistemes de comunicació interna.

Tema 4. Organització del treball. Organització del material. La butaca odontològica: característiques generals. La unitat dental: classificació i elements que la componen. Tamboret odontològic per al professional i per a l'auxiliar. Aparells recomanables. Treball en equip i individual: avantatges i inconvenients.

Tema 5. Postures de treball. Recordatori elemental sobre anatomia i fisiologia de les estructures implicades en les postures que s'adopten durant l'odontologia operatòria. Postures de peu: avantatges i inconvenients. Postura asseguda: avantatges i inconvenients. Diferents postures del pacient.

Tema 6. Posicions ergonòmiques horàries de treball: del professional i de l'auxiliar. Posicions del cap del pacient. Posicions bàsiques de treball.

Tema 7. Teories actuals sobre les diverses formes de treball: mètodes operatoris a dues, quatre i sis mans. Moviments amb les mans. Classificació dels moviments. Abordatge del pacient. Intercanvi d'instruments en l'odontologia operatòria a quatre mans. Aspiració i separació dels teixits tous. Recolzament i importància de la sisena mà.

Tema 8. Preparació i neteja del consultori odontològic. Preparació del pacient. Mesures que cal prendre entre pacients. Tasques que cal fer al principi i al final de la jornada laboral.

Tema 9. Principis bàsics del maneig de l'instrumental manual i del material rotatori. Safates preparades: tipus, utilització i codi de colors.

Tema 10. Mesures generals d'higiene. Vies de transmissió de les malalties infeccioses de més incidència en el gabinet dental. Mans: mesures d'higiene. Mobiliari: mètodes de desinfecció en fred. Peces de vestir: mètodes de desinfecció. Normatives internacionals.

Tema 11. Neteja manual i mecànica de l'instrumental. Sabons enzimàtics. Mètodes químics de desinfecció i d'esterilització. Esterilització per calor: autoclau de vapor d'aigua, autoclau química no saturada, calor sec, esterilitzador de boles. Òxid d'etilè. Programa simplificat de desinfecció i d'esterilització en el consultori dental.

Tema 12. Organització del sistema de fitxes, d'històries i de registres. Informació necessària per al consultori. Notes i informació escrita per al pacient. Notes i escrits per a fins diversos. Emmagatzematge de models, fitxes, radiografies, diapositives i fotografies.

Tema 13. Informàtica en el consultori: necessitat i funcions. Aparells: ordinador, impressora, màquina d'escriure, dictàfon, calculadora, fotocopiadora i altres estris. Programari: processador de textos, programa de gestió, programes especials per a consultoris dentals. Administració general del consultori odontològic. Pacients morosos.

Tema 14. Fotografia en el consultori dental. Necessitat i importància: defensa legal. Instrumental fotogràfic general: càmera, pel·lícula, lents, il·luminació i flaix. Instrumental fotogràfic específic: elements per a macrofotografia, càmeres específiques i accessoris. Tècniques fotogràfiques en el consultori dental: de pacients i d'instruments petits. Diapositives de les plaques radiogràfiques: importància.

Tema 15. Planificació del tractament dental. Primera trucada. Primera entrevista amb el pacient. Importància del telèfon. Quadern o agenda de cites. Maneig de la urgència odontològica. Normatives internacionals.

Tema 16. Control de qualitat. Sistemes de control. Revisió del tractament ja realitzat a curt i a llarg termini. Mercadotècnia interna i externa. Principis bàsics de cost-benefici. Rendibilitat. Assistència.

Tema 17. Selecció del personal auxiliar. Les seves funcions. Entrenament per a una millor economia de treball. Higienista dental: necessitat i importància. Motivació del personal auxiliar. Funcions de la secretaria i de la recepció del consultori. Tècnic de laboratori dental: funcions.

Tema 18. Motivació del pacient davant el seu problema dental: presa de consciència i formes d'actuació. Temps de maneig de cada acte operatori

segons les diferents patologies i l'equip odontològic. Diferents campanyes odontològiques de sensibilització a la població.

Tema 19. Relació pacient-odontòleg. Mètodes per disminuir la tensió psíquica. Objectius i claus d'èxit en la relació. Comportaments que cal evitar. Comportaments que cal seguir. Tècniques de crítica. Ansietats i fòbies davant el tractament dental. Problemes que poden presentar les pacients gestants, les persones grans, els nens i els disminuïts físics o mentals. Diferents tipus de labilitats psíquiques.

Tema 20. Riscos i salut del personal dental. Cures especials en la vida privada. Revisió mèdica anual. Mesures de protecció personal. Programa actual de prevenció odontològica en poblacions amb recursos escassos. Medi rural odontològic.

Tema 21. Necessitat de l'instrumental rotatori en l'odontologia operatòria. Tipus de turbina, peça de mà de clínica, peça de mà de laboratori, contraangle: diferents tipus i aplicacions. Manteniment correcte d'aquest instrumental: funcions dels lubricants i greixatge. Funcions de les diferents tipus de fresas i dels diversos tipus de tiges.

Tema 22. Malalties professionals de l'odontòleg. Mercuri: utilització, intoxicació, manipulació de l'amalgama. Òxid nítrós: conseqüències de la intoxicació (exposició crònica). Radiacions ionitzants: comentari sobre els efectes causats per l'exposició a la radiació. Importància del dosímetre. Lesions oculars per traumatismes, problemes d'il·luminació i d'exposició a la llum halògena. Mesures de prevenció ocular. L'orella: causes i conseqüències del soroll en el consultori odontològic. Pèrdua d'audició. Mesures preventives davant el soroll excessiu i la pèrdua auditiva. Causes d'estrès: mesures de prevenció. Malalties cardiovasculars en la professió odontològica: causes, conseqüències i mesures de prevenció. El dolor de peus: peus plans. Varius: prevenció.

ACTIVITATS PRÀCTIQUES PRECLÍNiques

Pràctica 1. Dissenyar un consultori dental que reuneixi tots els requisits ergonòmics i funcionals per dur-hi a terme la pràctica odontològica.

Pràctica 2. Adoptar postures ergonòmiques en les diferents àrees de treball.

Pràctica 3. Treballar a quatre mans i utilitzar les tècniques correctes d'instrumentació.

Pràctica 4. Utilitzar les diferents safates per als diferents tipus d'odontologia operatòria.

Pràctica 5. Saber dissenyar i enregistrar les dades administratives i els odontogrames, així com ser conscient de la importància que en té la pràctica correcta.

Pràctica 6. Visualització d'un vídeo sobre les tècniques de desinfecció actuals.

Pràctica 7. Visualització d'un vídeo sobre les tècniques d'esterilització recomanades pels diferents organismes internacionals.

Pràctica 8. Visualització d'un vídeo sobre els diferents passos d'instruments manuals i rotatoris.

Pràctica 9. Exposició de diferents casos de patologia odontològica: manera de fer el control de qualitat.

Pràctica 10. Presentació de diferents casos clínics de patologia bucodental: necessitat de motivar el pacient sobre la seva problemàtica odontològica.

Pràctica 11. Pautes que cal seguir en l'exploració odontològica, seguint les normatives ergonòmiques actuals.

Pràctica 12. La Societat Espanyola d'Ergonomia i Enginyeria Dental: ideari. Grups de treballs en aquesta associació.

Pràctica 13. Societat Europea d'Ergonomia Dental: organització, grups de treballs d'aquesta associació i ideari.

Pràctica 14. Grup europeu d'experts per al control de les infeccions creuades en odontologia: formes d'actuació.

Pràctica 15. Comitè d'Infeccions de la Clínica Odontològica de la Facultat d'Odontologia de la Universitat de Barcelona. Manera d'actuar i missions.

BIBLIOGRAFIA

AGUILA, F. J.; TECIACCHI, M.: Ergonomía en odontología. Ed. Jims. Barcelona, 1991.

ALEXANDER, R. G.: Practical points to practice efficiency. Part I. J. Clin. Orthod. 9(8):473-83, Aug. 1975.

AYERS, F. S.: Suggested system for control of patient appointments. J. Nebr. Dent. Assoc. 52(1):6-10, Autumn 1975.

BINHAS, E.; MATCHTOU, P.: Guide pratique du controle de l'infection au cabinet dentaire. Ed. CdP. Paris, 1991.

BOREA, G.: Practice stress under ergonomic and non-ergonomic working conditions. Clinical experimental study. ZWR. 95(7):756-758, Jul. 1986.

BOSMANN, K.; HEINENBERG, B. J.: Medidas higiénicas en la clínica dental. Ed. Doyma. Barcelona, 1992.

BRAHE, A.: Sit-down techniques for stress-free dentistry. Dentalpractice. 1(3):91-92, Mar. 1980.

CALATAYUD, J.; ALVAREZ, C.; LOZANO DE LUACES, V.; TOLEDANO, M.: Prevalencia del dolor de espalda en la práctica odontoestomatológica. Estudio piloto. Arch. Odonto. Estomatol. 17(3), Mar. 1991.

CAUX, Y. et al.: Ergonomics and endodontics: rationalization of the endodontics procedure. Rev. Odontostomatol. 13(5):352-364, Sept-Oct. 1984.

COTTONE, J. A.; TREZHALMY, G. T; MOLINARI, J. A.: Practical infection control in dentistry. Ed. Lea-Febiger. Philadelphia, 1991.

EHMER, D.: Working posture during the treatment of a slightly reclining patient. Stomatol. DDR. 25(12):852-856, Dec. 1975.

ELLIS, J.: Team dentistry. Ed. Martín Dunitz. London, 1991.

FACULTY OF DENTAL SURGERY, THE ROYAL COLLEGE OF SURGEONS OF ENGLAND: Self assessment manual and standards. Clinical standards in general dental practice. Ed. Lincoln's Inn Fields. London, 1991.

FLANDRIN, P.: Abrege de gestion du cabinet dentaire. Ed. Masson. Paris, 1990.

FORABOSCO, A. et al.: Dentist-patient relations in dental ergonomics. Riv. Odontostomatol. Implantoprotesi. (4):41-44, May-Jun. 1984.

FRIEDENTHAL, M.: Economía dental. Ed. Progental. Buenos Aires, 1944.

GEBOY, M. J.: Communication and behavior management in dentistry. Ed. B. C. Decker. Toronto, 1989.

GEORGE, J. M. et col.: Stress management for the dental team. Ed. Lea-Febiger. Philadelphia, 1986.

GERMAN WORK GROUP FOR HYGIENE IN DENTAL PRACTICE (DAHZ): KIMMEL, K.; BOSSMANN, K.; WAGNER, B.: Guidelines to hygiene. Dahz, 1993.

GUASTAMACCHI, C.: Elementi di ergonomia e pratica professionale odontoiatrica. Ed. Masson. Milano, 1989.

GUASTAMACCHI, C.: Problems in professional practice in 20 areas: a decalogue of dental ergonomics. Dent. Cadmos. 49(12):9-19, Dec. 1981.

JEDYNAKIEWICZ, N.: A practical guide to technology in dentistry. Ed. Wolfe. England, 1992.

KHALIL, T. M. et al.: Ergonomic considerations on the shape and use of hand instruments. Quintessenz. 26(7):93-98, Jul. 1975.

KILPATRICH, K. C.: Work simplification on dental practice. Append time and motion studies. Ed. WB Saunders Co. Philadelphia, 1974.

KIMMEL, K.: There is no crisis in ergonomics. Zahnarztl. Mitt. 68(1):30-35, Jan. 1978.

KIMMEL, K.: Work methods and equipment. Zahnarztl. Mitt. 65(5):222-227, Mar. 1975.

KIMMEL, K.: Work organization. Basis of rational organization of work in the profession. Dent. Echo. 45(1):60-66, Feb. 1975.

LEDON, E. B.: Ergonomic planning for auxiliary personnel in dental practice. ADM. 43(6):226-231, Nov-Dec. 1986.

LEVOY, R. P.: Are they challenging change on your office? Dent. Econ. 66(7):67-69, Jul. 1976.

LEWIS, K. J.: Gestión profesional de la consulta dental. Ed. Jims. Barcelona, 1991.

LOZANO DE LUACES, V. et col.: Esterilización por medio del «microondas odontológico»: estudio microbiológico. **Compendio: Universidad de Pensilvania**, 9(3), 1993-1994.

LOZANO DE LUACES, V. et col.: Valoración del grado de contaminación de las preparaciones cavitarias usando diferentes métodos de aislamiento. Rev. Eur. Odontoestomatol. 5(4), Jul-Ago, 1993.

MAGNANI, E.: Biomechanic considerations on posture in the dental operator. Dent. Cadmos. 51(7):51-54, Jul. 1993.

MENENDEZ, J.: Economía dental. Metodología de trabajo. Ed. Mundi. Tercera edición. Buenos Aires, 1961.

MEYERS, J. G.: Credit cards confusion or control? Dent. Assist. 44(11):14-17, Nov. 1975.

PETERSON, S.: El odontólogo y su asistente. Ed. Mundi. Tercera edición. Buenos Aires, 1977.

PIQUERAS, M.; TORANZO, I.; LOZANO DE LUACES, V.; TOLEDANO, M.; CALATAYUD, J.: Control de calidad del proceso asistencial en la práctica odontológica. Arch. Odonto. Estomatol. 7(4), Abr. 1991.

SANDHAUS, S.: New aspects of ergonomics. SSO. 86(12):1312-1319, Dec. 1976.

STERN, N.: A computerized clinical information system. J. Dent. Educ. 46(12):714-720, Dec. 1982.

TOLEDANO, M.; OSORIO, R.; LOZANO DE LUACES, V.: Estudios de rentabilidad asistencial en la clínica dental. Rev. Eur. Odontoestomatol. 3(4), Jul- Ago. 1991.

TRUCCO, E. R.: Socioeconomía. Manual de práctica profesional. Ed. Círculo Odontológico. Buenos Aires, 1988.

WIEGMAN, J. E.: The ergonomic posture in a preclinical technique exercise. J. Dent. Educ. 47(10):664-665, Oct. 1983.

WOODALL, I. et col.: Tratado de higiene dental. Ed. Salvat. Barcelona, 1992.

AVALUACIÓ

Examen de tipus test a final de curs.

HORES DE CONSULTA

Les tutories es faran els dilluns, de 8 a 11 h, al despatx 226.